

Palatsrenovering inför Riddarhusets jubileum 2026

RIDDARHUSET 2.0

LEDARE

Nytänkarnas hus ska förnyas

Vårt hus fullbordades när Sverige precis klivit över tröskeln in i den moderna tiden – 1674.

Industrialisering, vetenskap, skaldekunst och musik tog under kommande århundraden historiska steg framåt. Och en betydande del av landets förnyelse dirigerades just från Riddarhuset.

Här samlades Kungliga Vetenskapsakademien, Entreprenörer som uppfinnaren Christoffer Polhem, kanalbyggaren Baltzar von Platen, botanikern Carl von Linné, jordbruksförnyaren Jonas Alströmer, skeppskonstruktören Fredrik Henrik af Chapman samt vetenskapsmannen och mystikern Emanuel Swedenborg – alla utbytte de nyvunnen kunskap under vårt tak.

På Riddarhuset samlades också de sköna konsterna. Kungliga Musikaliska Akademien hade sitt säte här. Sveriges första offentliga konsert hölls 1731 i Riddarhussalen då den svenska musikens fader Johan Helmich Roman framförde verk av Händel.

I dag ska trapporna som nöts av dessa nytänkare renoveras.

Framtida generationer botaniker, mystiker, industrialister, uppfinnare, hip-hoppare, statstjänstemän och bloggare ska få samma nytta och glädje av vårt hus som föregångarna.

Vi vill fortsätta våra spännande föreläsningar, utställningar och konserter samt vara kunskapskällan för forskare om vår del av berättelsen om Sverige.

Renoveringen av Riddarhuset är ett mäktigt projekt. Det beräknas ta tre år och kosta runt 60 miljoner kronor. Elledningar och rostiga rör byts ut, ny led-belysning ger liv åt oljeporträtten, köket byggs om, Stenhallens väldiga pelare marmoreras, Ehrenstrahls takmålning restaureras, de vetenskapliga faciliteterna förstärks och – om pengarna tillåter – hoppas vi ge vår park all den skönhet som Carl von Linné en gång upptäckte för oss.

Denna skrift berättar om renoveringen som pågår i Riddarhuset. Ett historiskt palats uppdateras och förskönas för en ny tid. En inblick i hur vi vårdar vår historia för att hålla den levande och angelägen för kommande generationer.

Riddarhuset

Ett historiskt arv

RIDDARHUSET. Kultur & kunskap

Riddarhuset har varit en mötesplats för kultur, vetenskap och kunskap i närmare trehundra år. Traditionen hålls levande genom ett gediget kulturprogram med föredrag, konserter, utställningar och symposier – både digitalt och i palatset. Institutionen fyller snart fyra hundra år och några av dess grundläggande regler må vara gamla men uppdraget att vara en kunskapskälla i berättelsen om Sverige och värna ett historiskt arv sker på ett modernt och framåtblickande sätt, inte minst genom databasen Minerva som tillgängliggör stora delar av Riddarhusets samlingar.

FEST. Palatset som dansar & sjunger

Lyckans den som fått vara på fest på Riddarhuset och blivit omhändertagen av källarmästare Sita von Essen och hennes duktiga gäng. Riddarhusets stora invändiga renovering inbegriper även köket som förutom nya maskiner blir mer effektivt och genomtänkt. Själv drömmer Sita om att i framtiden kunna utnyttja Riddarhusparken lite mer. Parken är Gamla stans enda gröna lunga, öppen för alla att njuta av. Om pengarna räcker kan även den rustas upp och förskönas lagom till Riddarhusets stora jubileumsår 2026, då Riddarhusordningen fyller fyra hundra år.

INSAMLING. Stöd palatsfonden

Var med och bygg nya Riddarhuset! 2023–2025 pågår en omfattande och nödvändig renovering. Mycket kommer att synas direkt, som uppfräschningen av yt-skiten i den nedre och övre trapphallen som marmoreras i Härlemans anda. Annat syns inte men är nog så viktigt, elledningar från 1950-talet byts ut och delar av rörsystemet kräver akuta åtgärder. Vår generation säkerställer möjligheten för att nästkommande generationer ska kunna ta del av palatset. Säkra din delaktighet i vårt gemensamma projekt genom att stödja palatsfonden.

Att spegla historien i nuet – kulturens roll

Riddarhusets kulturverksamhet har gamla anor och palatset har i närmare trehundra år varit en mötesplats för kultur och vetenskap. Att vårda denna tradition och förmedla kulturupplevelser till såväl ättemedlemmar som en intresserad allmänhet är en betydelsefull uppgift i dagens verksamhet. Kulturprogrammet knyter även en till Riddarhusets kommunikativa kanaler. På så sätt ges möjligheter att fördjupa kunskapen om Riddarhusets mångskiftande historiska arv och belysa palatsets roll som en mötesplats för olika kulturyrtingar.

Riddarhusets kulturverksamhet handlar mycket om att vårda gammal tradition och skapa ny – palatset är en i högsta grad levande miljö och inte ett museum. Genom föreläsningsserier, konserter, utställningar och symposier levandegörs och kommuniceras det historiska arvet till en bred publik. Samtidigt vänder vi oss mot samtiden och ger plats för den dialog som kan uppstå i mötet mellan historien och det levande nuet.

Dags att avlägsna lager av gulnad fernissa och åtgärda andra skavanker på Ehrenstrahls allegoriska mästerverk *Dygdernas rådslag*. Detalj av plafondmålningen som visar prov på fernissborttagning av Stockholms målerikonservering.

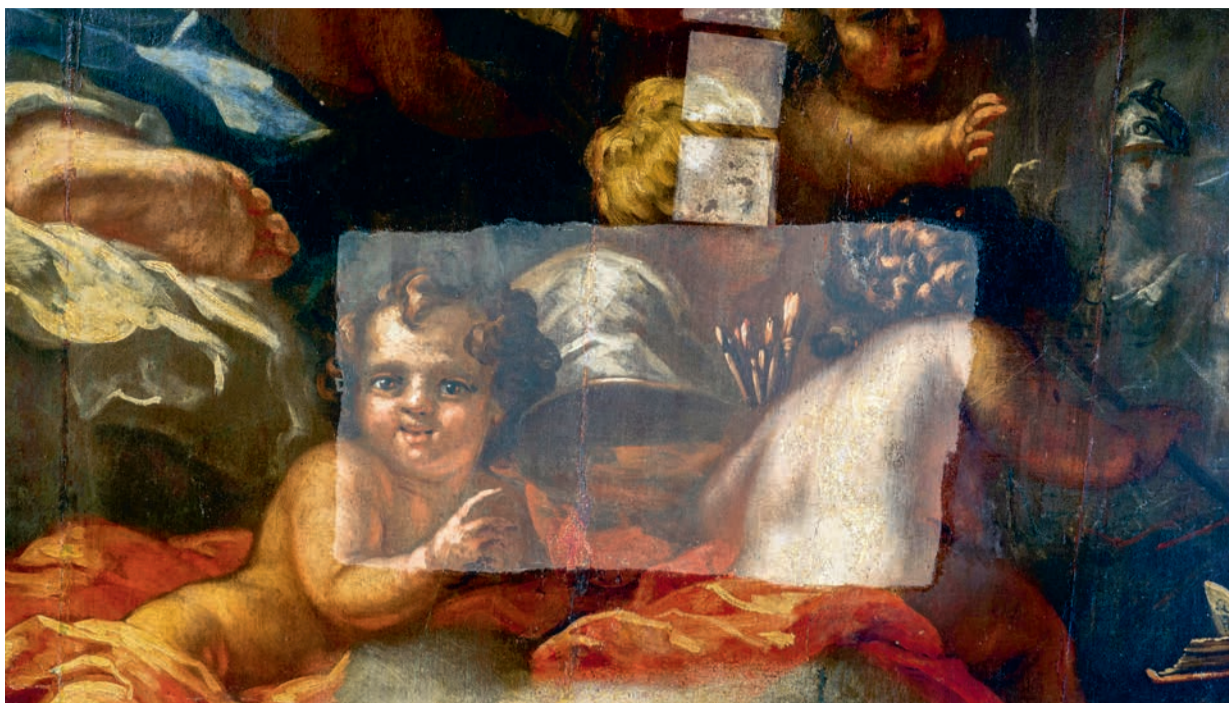

Foto: Mikael Traung.

Riddarhusets södra fasad.

Foto: Dick Norberg.

STIPENDIER

Från Riddarhuset till Harvard

Riddarhuset byggdes för vår skull – för alla tider.

En del av omtanken är de 331 stiftelser som möjliggör stipendier och underhåll.

I år delas 52,5 miljoner kronor ut till studenter, forskare och ättemedlemmar som behöver finansiellt stöd. Detta är pengar som enbart kan gå till stipendier och understöd, enligt de regler som stiftelsernas grundare har bestämt.

Många har vittnat om vikten av dessa pengar.

Nyligen bortgångne näringslivsgiganten Gustaf Douglas berättar:

Sedan många år hade jag önskat studera vid Harvard Business School. När jag väl kom in 1962 var emellertid mina ekonomiska resurser otillräckliga. Det Löfvenskjöldska resestipendiet var då på 10 000 kronor. Stipendiet täckte drygt 20 procent av kostnaderna och blev ett avgörande stöd.

Som epilog kan tillföras att när jag tillfrågades om kassadirektörsjobbet i riddarhusdirektionen 1972 blev svaret självklart "Ja" – i tacksamhet över ett avgörande stöd.

RIDDARHUSET SOM MODERNT KUNSKAPSFÖRETAG

Vetenskap som uppdateras varje dag

Minerva är Riddarhusets nya databas, troligen Europas största sökbara kunskapskälla inom sitt område. Här finns information om alla 3 070 ätter, levande som utdöda, som introducerats på Riddarhuset. Ett, mildt uttryckt, omfattande arbete. Uråldriga handskrifter på ömtåliga pergament har digitaliserats och databasen uppdateras dagligen.

Med ett knapptryck på mobilen eller datorn kan du hälsa på familjemedlemmar från 1700-talet. Du möter fotografier, stamtavlor, begravningsvapen, sigillstampar, sköldebrev, vapenporlin, böcker, målningar, äggkoppar, spatserkäppar och mycket annat.

Samlingarna

Riddarhuset har världens största samling av sköldebrev – 684 st. Genom databasen Minerva är den även den mest väldokumenterade och snart mest tillgängliga samlingen. Bland Riddarhusets övriga samlingar återfinns bland annat över 3 000 sigillstampar, 400 pjäser vapenporlin, mängder av biografisk information och många andra vackra saker. De allra flesta av dessa föremål har genom tiderna skänkts av Riddarhusets engagerade medlemmar.

Genealogin

Riddarhuset har fört genealogier över den svenska introducerade adeln i över 250 år. Stamtavlor är en värdefull källa för släktintresserade och för historisk forskning. Genealogierna revideras just nu i Riddarhusets stora stamtavleprojekt, där ny forskning stäms av mot historiska uppgifter. Stamtavleprojektet går igenom de 330 000 personer materialet upptar, sammanlagt 28 000 A4-sidor.

Den genealogiska avdelningen producerar dessutom *Sveriges Adelskalender* var tredje år.

3 070 ätter har adlats i Sverige.

655 ätter fortlever i dag, varav

- 46 grevliga
- 131 friherrliga
- 479 adliga.

27 500 ättemedlemmar (nu levande) finns med i senaste *Adelskalendern*.

27 procent av dessa personer är bosatta utomlands.

Sigillstampar ur Riddarhusets samlingar.

Foto: Dick Norberg.

INSAMLINGEN

Var med och bygg nya Riddarhuset!

Renoveringen beräknas kosta drygt 60 miljoner kronor. Grundplåten är på plats tack vare en generös donation om 30 miljoner kronor från framtidens greve Johan Sparre, därutöver finns ytterligare 20 miljoner kronor i finansiering.

Riddarhuset håller sina dörrar öppna för alla. Därför vill vi göra insamlingen till en angelägenhet för så många som möjligt. Det gör oss starkare.

Huset behöver nu drygt 10 miljoner kronor. Alla bidrag är välkomna!

Ditt bidrag är viktigt!

Sätt in valfri summa på BG 5933-7972 eller genom att Swisha 123 269 14 34 alternativt skanna QR-koden nedan. Ange namn och adress för att erhålla riddarhusdirektionens varma tack.

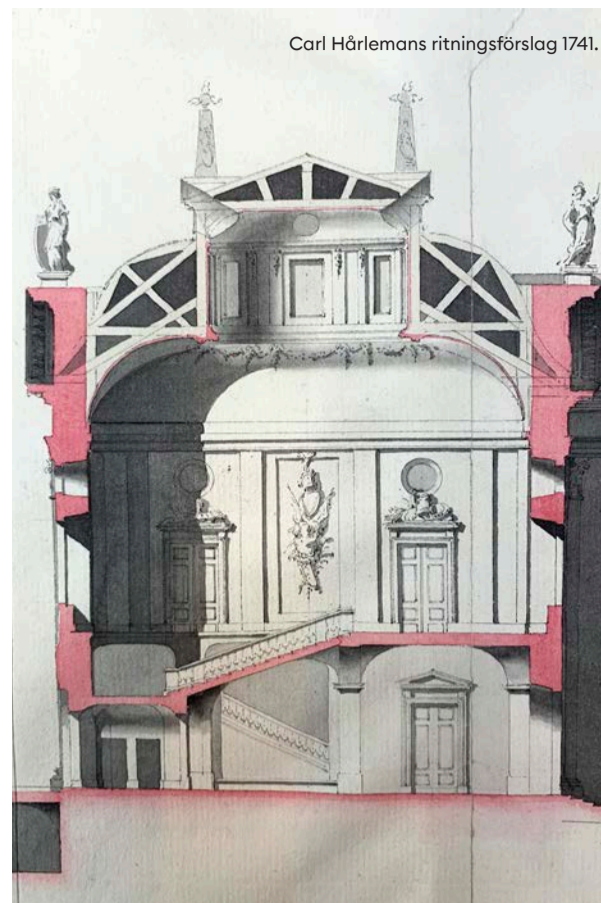
Större donationer

Överväger din familj eller släktförening en donation över 100 000 kronor? Ta kontakt med Riddarhuset på tel. 08-723 39 91 eller per e-post till erik.drakenberg@riddarhuset.se så berättar vi mer om olika alternativ och möjligheter.

PALATSFONDEN

123-269 14 34

Visualisering som illustrerar åtgärderna vid den planerade ytskiktsrenoveringen i trapphallen. Alla väggytor och arkitektoniska detaljer återfårs sin ursprungliga bemålade karaktär.

Foto: Lewan arkitektkontor.

VAD GÖR VI MED PENGARNA

Renoveringen – steg för steg

Vårt historiska renoveringsprojekt ska vara färdigt 2026, i god tid för uppmärksammandet av Riddarhusordningen 400 år. På arbetslistan står:

2023. Stenhallen: ytskiktsrenovering, marmorering och ny led-belysning. **Lantmarskalkssalen:** ny led-belysning. Övergripande: ny el, vvs, brandlarm och skalskydd.

2024. Riddarhussalen och övre Stenhallen: ytskiktsrenovering, marmorering, ny led-belysning, ny matta, stoppning av bänkar, restaurering av Ehrenstrahls plafondmålning. Total renovering av köket.

2025. Planer för fortsättning med parken och balustrader om adelsmötet ger klartecken.

Arbetet sker under översyn av Patrik Tigerschiöld, Rebecka Millhagen Adelswärd, Lennart von Quanten och riddarhussekreteraren Erik Drakenberg från direktionen tillsammans med arkitekt Tomas Lewan, projektledare Joel Ringh, bygglidare Michael Smeds samt många av Sveriges skickligaste hantverkare.

TRE FRÅGOR TILL

Riddarhusdirektionens ordförande Patrik Tigerschiöld om finansieringen

Varför ber Riddarhuset ättemedlemmarna att skänka pengar till renoveringen?

– Riddarhuset förvaltar 331 stiftelser för utdelning av stipendier och understöd till behövande. Det är medel som enbart kan användas till just dessa ändamål, enligt regler för stiftelserna – statuter. Förvaltningen sker i värdepapper som uppgår till cirka fyra miljarder kronor, därigenom kommer den vanliga missuppfattningen att Riddarhuset är förmöget, så är alltså inte fallet. Riddarhuset är i den knepiga situationen att vi förvaltar ett stort kapital samtidigt som vi har svårt att hitta finansiering till underhållet av vårt fina palats.

Den årliga kapitationsavgiften ska väl gå till palatsets underhåll?

– Varje manlig ättman över 18 år, bosatt i Sverige och svensk medborgare, ska enligt Riddarhusordningen erlagga en årlig avgift som går till palatsets underhåll. Avgiften är i dagsläget 350 kronor. Totalt genererar kapitationsavgiften cirka två miljoner kronor varje år, vilket är ett mycket värdefullt tillskott men det löpande underhållet av palatset ligger på

över tre miljoner årligen, även de år vi inte genomför några större renoveringar. Kapitationsavgiften räcker helt enkelt inte till.

Hur mycket tycker du att man ska skänka till palatsfonden?

– Det bor cirka 20 000 ättemedlemmar i Sverige. Om alla, såväl barn som vuxna, skänker 500 kronor var så är vi i land. Självklart kan det vara för mycket för en del samtidigt som det är en överkomlig summa för andra. Vi har än så länge fått in bidrag till den särskilda palatsfonden på allt mellan 100 kronor och 50 000 kronor. Vår förhoppning är att de familjer och släktföreningar som har möjlighet också kan bidra med större belopp, från 100 000 till över miljonen. Jag vill understryka att alla bidrag är välkomna till palatsfonden. Min förhoppning är att alla känner att de vill bidra och att de gör det utifrån deras respektive förutsättningar.

Under renoveringen kommer Riddarhuset hålla öppet fredag till söndag för middagar och tillställningar.

Riddarhusdirektionens ordförande Patrik Tigerschiöld.

Foto: Pär Olsson.

Palatset som dansar och sjunger

Säg Riddarhuset och många tänker på storslagna fester. Och säger vi fester tänker många på duktiga krögaren Sita von Essen. Vi möter henne för en kort pratstund över kastruller och uppläggningsfat.

Vad betyder det nya köket för dig?

– Nya maskiner är bra även för de duktigaste av kockar. Men framför allt - effektiv och genomtänkt planering är viktigt i kök. Vi är dessutom glada över att kunna erbjuda fester under majoriteten av ombyggnadstiden. Så varmt välkommen att boka allt från te-bjudningar till galamiddagar i höst, vinter och vår!

Foto: Jens Sjunnesson.

Kan du tipsa oss om en härlig rätt?

– Min och köksmäster Martin Werners favorit just nu börjar med denna förrätt: Tartar på gravad älg med picklade svamp, gräslökskrème, jordärtskockschips och rökt mossa. Våldigt gott! Och till varmrätt föreslår vi en skaldjursfärserad röding med champagnesås, juliennegrönsaker och dillslungad potatis. Efterrätten växer i skogarna. Blåbär i massor – nyplockade blåbär, blåbärskaka, vispad blåbärs-pannacotta, ingefärsmaräng, vaniljglass och varm blåbärssoppa.

Låter härligt gott Sita. Hur ser dina drömmar ut i det nyrenoverade Riddarhuset?

– Jag vill gärna utnyttja vår underbara park på baksidan mer. Tänk dig välkomstdrink på trappan, vackra parasoller, stiliga ståbord och snygga lampor som varsamt lyser upp parken och ramar in utsikten över vattnet. Mer bedårande plats i Stockholm är svår att hitta!

Sita von Essen.

PARKEN

Den gröna oasen

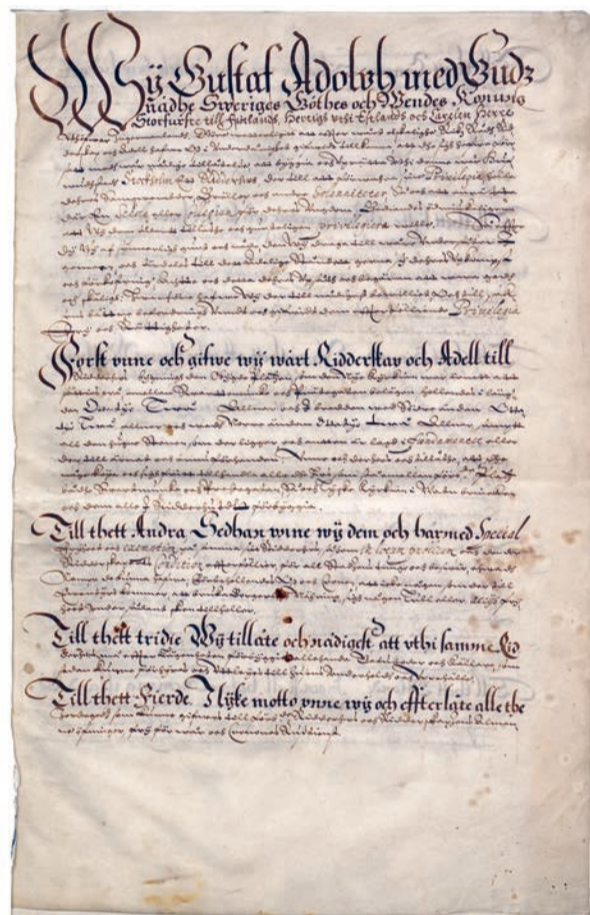
Gamla stan har en enda grön lunga och det är Riddarhusets park. Här hämtar stockholmare och turister andan, njuter av Strömmen, kanske en kopp kaffe och en god bok.

Vänder vi tillbaka till år 1286 var parken ett gammalt klosterområde. Med kryddträdgårdar och stora lövträd. På 1700-talet tillkommer Hårlemans flygelbyggnader och parken blir mer av en innesluten borggård med stallplan. Här stallades hästarna och kalescher parkerades.

År 1859 fick direktionen uppdrag att framkomma med förslag till "ordnande af Riddarhusets gårdsplan och de deromkring varande byggnaderna".

Flyglarna från 1700-talet revs och ersattes 1870 med dagens flygelpaviljonger. Parken omdanades till en "promenad" med förebild från Kungsträdgården.

Trädgårdsanläggningen mot Riddarhuset stod färdig 1917 och några år senare färdigställdes den mot sjösidan. Nu hoppas vi sätta spaden i jorden för att ytterligare försköna denna gröna oas.

Riddarhusordningen utfärdades den 6 juni 1626. Riddarhusets arkiv.

RIDDARHUSET JUBILERAR

400-årsminnet av Riddarhusordningen

Den 6 juni 1626 undertecknade Gustav II Adolf det på pergament utfärdade "privilegium på Riddarhuset". Det är den urkund som i vår historia går under namnet Riddarhusordningen.

Genom Riddarhusordningen skänker kungen till adeln en tomt i kvarteret Juno i staden mellan broarna och ger dessutom ståndet rättighet att köpa in kringliggande tomter och fastigheter. Avsikten var att ge adeln möjlighet att i hjärtat av Stockholm låta uppföra ett eget palats. Det skulle användas vid adliga bröllop eller andra högtidligheter, det skulle bli ett centrum för adlig ungdoms utbildning och det skulle tjäna som ståndets sammanträdeslokal vid interna möten eller när riksdagar hölls i huvudstaden.

Riddarhusordningen innehåller dessutom stadgar rörande adelns avgränsning från andra samhällsgrupper och villkoren för introduktion på Riddarhuset. Den stadfäster ståndets indelning i tre klasser – grevar och friherrar, riksrådsättlingar och obetitlad adel – och ättens avgörande roll på Riddarhuset. Den reglerar sammanträdesformer, både vid enskilda överläggningar på Riddarhuset och vid plenoförsamlingar i Rikssalen. Den grundar lantmarskalksämberet och ger denne adelns ordförande de stora befogenheter, som han sedermera hade genom tiderna.

Riddarhusets park har varit en plats i förändring. Under 1700-talet fanns här stallbyggnader. På 1800-talet inrymde parken en fabrik för dykardräkter, en fotoateljé och ett badhus för societetsdamer. År 1870 uppfördes de två flygelpaviljonger som pryder parken än i dag. Året efter tillkom den terrass som revs 1941 och som här har målats av Oscar Björck.

Foto: Riddarhuset.